

ویژگی های روان سنجی پرسشنامه پردازش پس از رویداد در جمعیت دانشجویی

سیده سلیل ضیائی^۱، فریبا زرانی^۲، فرشته موتابی^۳، حسین کارشکی^۴ و شهریار شهیدی^۵

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۹/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۷/۱۵

چکیده

پردازش پس از رویداد، نشخوار فکری در مورد نا کارآمدی ادراک شده در موقعیت های اجتماعی است که به عنوان عامل مهمی در حفظ اختلال اضطراب اجتماعی مطرح شده است. پژوهش حاضر به منظور بررسی ویژگی های روان سنجی پرسشنامه پردازش پس از رویداد PEPQ (راچمن، گروت-اندرو و شافران، ۲۰۰۰) در جمعیت دانشجویی انجام شد. روش پژوهش از نوع توصیفی بوده و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی دانشگاه شهید بهشتی بود. نمونه شامل ۴۶۰ نفر (۲۸۰ نفر دختر و ۱۸۰ نفر پسر) بودند که پرسشنامه پردازش پس از رویداد را تکمیل کردند و ۲۸۴ نفر (۱۹۸ نفر دختر، ۸۶ نفر پسر) که علاوه بر آن، چک لیست اضطراب و فوبی اجتماعی، پرسشنامه ارزیابی فراوانی اجتناب مخفی، مقیاس خود سنجی اضطراب اجتماعی لیوویتز و مقیاس هراس اجتماعی را نیز پاسخ گفتند. همچنین، ۵۵ نفر بیمار مبتلابه اختلال اضطراب اجتماعی به پرسشنامه پردازش پس از رویداد پاسخ

۱. دانشجوی دکترا روانشناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، (نویسنده مسئول)

soleil.ziaee@gmail.com

۲. دکترا روانشناسی سلامت، استادیار گروه روانشناسی و معاونت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

۳. دکترا روانشناسی بالینی، استادیار روانشناسی و معاونت آموزشی، پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی

۴. دکترا روانشناسی، دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد

۵. دکترا روانشناسی سلامت، دانشیار و مدیر گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید

بهشتی

گفتند. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون، آلفای کرونباخ، آزمون t گروه‌های مستقل و تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که بین نمره پردازش پس از رویداد با نمره‌های چک‌لیست اضطراب و فوبی اجتماعی، پرسشنامه ارزیابی فراوانی اجتناب مخفی، مقیاس خود سنجی اضطراب اجتماعی لیوویتز و مقیاس هراس اجتماعی همبستگی معناداری وجود دارد که حاکی از روایی سازه‌های همگرای این ابزار است. تحلیل عامل تأییدی ساختار تک عاملی را تأیید کرد و روایی تمایز گروهی با روش آزمون t مستقل نشان داد که نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد در گروه مبتلابه اضطراب اجتماعی به‌طور معناداری از گروه غیر مبتلا بالاتر است. همچنین، همسانی درونی پرسشنامه پردازش پس از رویداد برحسب آلفای کرونباخ محاسبه شد ($\alpha=0/85$) و پایایی باز آزمایی نیز تأیید شد. همچنین آزمون t گروه‌های مستقل نشان داد، آزمودنی‌ها با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی، نمره بالاتری در پرسشنامه پردازش پس از رویداد، اضطراب صفت و همه پرسشنامه‌های مربوط به اضطراب اجتماعی دارند. بنابراین به نظر می‌رسد نسخه فارسی پرسشنامه پردازش پس از رویداد ابزاری معتبر برای سنجش پردازش پس از رویداد در جمعیت ایرانی است.

واژگان کلیدی: پرسشنامه، پردازش پس از رویداد، اضطراب اجتماعی، پایایی، روایی

مقدمه

مشخصه اصلی اختلال اضطراب اجتماعی ترس از ارزیابی منفی بوده که به‌صورت ناتوانی ادراک شده از انجام عملکرد مناسب در موقعیت‌های اجتماعی به همراه نگرانی بیش‌ازحد در مورد به وجود آوردن برداشت مثبت در دیگران است (رپی^۱ و هایمبرگ^۲، ۱۹۹۷؛ کلارک^۳ و ولز^۴، ۱۹۹۵). پژوهشگران معتقدند فرایندهای پردازش اطلاعات بیماران مبتلابه این اختلال دچار سوگیری است (هولزمن^۵ و والتاینر^۶، ۲۰۱۶). این فرایندها از رد شدن فرضیه‌های منفی جلوگیری می‌کند و بنابراین پاسخ اضطراب را حفظ کرده و تشدید می‌کنند. یکی از این فرایندهای شناختی شامل مرور جزئی‌نگرانه تعامل اجتماعی است و

1. Rapee
2. Heimberg
3. Clark
4. Wells
5. Holzman
6. Valentiner

تحت عنوان "پردازش پس از رویداد"^{۱۱} (راچمن^۲، گراتر- اندرو^۳ و شافران^۴، ۲۰۰۰؛ سکه^۵، سنچز^۶ و تیمپانو^۷، ۲۰۱۶)، نام‌گذاری شده است.

کلارک و ولز (۱۹۹۵) عنوان می‌کنند، طی تعاملات اجتماعی، ترس از ارزیابی منفی افراد مبتلابه اختلال اضطراب اجتماعی را برمی‌انگیزاند که بر عملکرد خود نظارت بیش‌ازحد داشته باشند، این حالت، هشیاری آن‌ها را نسبت به اضطرابشان بالا می‌برد و از این راه ترس‌های آنان را در مورد عملکرد نامناسب، تأیید می‌کند. علاوه بر این، از آن‌پس این اطلاعات برای تنظیم تصویری از خودشان از دیدگاه افراد دیگر (به‌عبارت‌دیگر، دیدگاه مشاهده‌گر^۸ یا دیدگاه بیرونی^۹) استفاده می‌شود؛ به‌ویژه در موقعیت‌های اجتماعی که اضطراب زیادی برمی‌انگیزاند (کولز^{۱۰}، ترک^{۱۱}، هایمرگ و فرسکو^{۱۲}، ۲۰۰۱)؛ بنابراین این افراد فرض می‌کنند اضطراب آن‌ها آشکار است و بر این اساس به‌طور منفی ارزیابی می‌شوند.

کلارک و ولز (۱۹۹۵) پیشنهاد می‌کنند چون این اطلاعات منفی بیشتر به‌طور گسترده‌ای در طول موقعیت‌های اجتماعی رمزگذاری می‌شود، وقتی فرد مبتلابه اختلال اضطراب اجتماعی، پس از رویداد درباره آن نشخوار فکری^{۱۳} انجام می‌دهد، به‌راحتی یادآوری می‌شود. با درگیر شدن در پردازش پس از رویداد که سوگیری منفی دارد، امکان دارد رویارویی‌های اجتماعی به‌عنوان یک ناکامی دیگر ادراک شوند، از این جهت احساس بی‌کفایتی را قوی‌تر کرده و اضطراب را در تعاملات اجتماعی آینده تشدید می‌کند.

1. Post event processing
2. Rachman
3. Grater-Andrew
4. Shafraan
5. Cek
6. Sanchez
7. Timpano
8. observer perspective
9. External view
10. Coles
11. Turk
12. Fresco
13. ruminant

با توجه به اینکه پژوهش‌ها نشان‌دهنده نقش پردازش پس از رویداد در شکل‌گیری اضطراب اجتماعی هستند (ابوت^۱ و رپی^۲، ۲۰۰۴؛ هکمن^۳، سروی^۴ و کلارک، ۱۹۹۸؛ هولزمن و والتاینر، ۲۰۱۶)، سنجش این پدیده در پژوهش‌های مربوط به اضطراب اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد. بنا بر جستجوهای پژوهشگر، ابزارهای موجود برای سنجش پردازش پس از رویداد که تاکنون طراحی شده‌اند اندک است و باوجوداینکه سایر محققان مقیاس‌هایی برای پردازش پس از رویداد ساختند (ابوت و رپی، ۲۰۰۴؛ ادواردز^۵، رپی و فرانکلین^۶، ۲۰۰۳؛ کشدان^۷ و رابرتز^۸، ۲۰۰۷؛ ملینگز^۹ و آلدن^{۱۰}، ۲۰۰۰)، اما این‌گونه ابزارها غالباً اختصاصی تکالیف سخنرانی و یا نشخوار ذهنی است، بسیار کوتاه بوده و در اندازه‌گیری جزئی‌نگرانه و کامل پردازش پس از رویداد در محیط‌ها و شرایط متنوعی که اضطراب اجتماعی تجربه می‌شود، محدودیت دارد. یکی از پرکاربردترین ابزارهای سنجش پردازش پس از رویداد که تاکنون نسخه اصلی و یا بازنگری شده آن در پژوهش‌های فراوانی استفاده شده است (کووسکی^{۱۱} و رکتور^{۱۲}، ۲۰۰۸؛ گایدوکویچ^{۱۳} و کووسکی، ۲۰۱۲؛ لاپوسا^{۱۴} و رکتور، ۲۰۱۱)، پرسشنامه پردازش پس از رویداد (PEPQ؛ راجمن و همکاران، ۲۰۰۰) است. در دستورالعمل پاسخگویی پرسشنامه پردازش پس از رویداد، از بیمار سؤال می‌شود آیا در موقعیت‌های اجتماعی (مانند مهمانی، سخنرانی عمومی، ملاقات خصوصی و مانند آن) اضطراب یا ناآرامی را تجربه کرده است یا خیر، بنابراین سنجش پردازش پس از رویداد در این ابزار مانند ابزارهای مشابه (ادواردز، رپی و فرانکلین، ۲۰۰۳؛ ابوت و

1. Abbott
2. Rapee
3. Hachmann
4. Surway
5. Edwards
6. Franklin
7. Kashdan
8. Roberts
9. Mellings
10. Alden
11. Kocovski
12. Rector
13. Gaydukevych
14. Laposa

ری، ۲۰۰۴) محدود به موقعیت خاصی (مثلاً، سخنرانی انجام شده در تکلیف آزمایشگاهی) نیست و امکان ارزیابی پردازش پس از رویداد را در موقعیت‌های ترس آور وابسته به حالت ویژه افراد^۱، فراهم می‌کند. همچنین برای سنجش تغییرات در طول درمان مناسب است. راجمن و همکاران (۲۰۰۰) تلاش کردند با تدوین مقیاسی بر پایه سازه‌های الگوی کلارک و ولز (۱۹۹۵)، ویژگی‌های پردازش پس از رویداد را که با اضطراب اجتماعی مرتبط است، توضیح دهند. راجمن و همکاران (۲۰۰۰) نشان دادند پرسشنامه پردازش پس از رویداد ساختار تک عاملی و همسانی درونی قابل توجه دارد. نمره این پرسشنامه همبستگی مثبت با اضطراب اجتماعی و افسردگی داشت و رابطه بین اضطراب اجتماعی و نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد پس از کنترل افسردگی حفظ می‌شد. این یافته مهم است چون نشخوار فکری با افسردگی ارتباط نیرومندی دارد (مثلاً، بکر^۲، روث^۳، اندریچ^۴ و مارگراف^۵، ۱۹۹۹). علاوه بر این، دانشجویان با اضطراب اجتماعی بالا در مقایسه با دانشجویان با اضطراب اجتماعی پایین سطوح بالاتری را از پردازش پس از رویداد گزارش می‌دادند. همچنین، پژوهش‌ها (راجمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ گکیکا^۶، ۲۰۱۱؛ مک اوی^۷ و کینگسپ^۸، ۲۰۰۶) ویژگی‌های روان‌سنجی قابل قبول برای پرسشنامه پردازش پس از رویداد نشان داده‌اند و از این ابزار در پژوهش‌های مربوط به اضطراب اجتماعی استفاده کرده‌اند. همچنین، پژوهشگران تغییراتی در پرسشنامه پردازش پس از رویداد وارد کردند که عمدتاً شامل حذف بعضی سؤال‌ها، تغییر جمله‌بندی و یا تبدیل جمله‌های یک سؤال به سؤال‌های جداگانه است که بر اساس نتیجه تحلیل عاملی در نمونه‌های مختلف انجام شده است (کووسکی و رکتور، ۲۰۰۸؛ لاپوسا و رکتور، ۲۰۱۱؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶).

1. idiosyncratic
2. Becker
3. Roth
4. Andrich
5. Margraf
6. Gkika
7. Mc Evoy
8. Kingsep

لیند^۱ و اسپرلینگ^۲ (۲۰۰۲) سعی کردند این ابزار را به ۱۸ سؤال گسترش دهند اما همان‌طور که خود نیز متذکر شدند، سؤال‌های اضافه‌شده مربوط به موقعیت آزمایشی طراحی شده در پژوهش آن‌ها بود و قابلیت استفاده در سایر موقعیت‌های مربوط به اضطراب اجتماعی را نداشت. فهم^۳، هویر^۴، اشنایدر^۵، لیندرمن^۶ و کلاسمان^۷ (۲۰۰۸) نیز نسخه آلمانی پرسشنامه پردازش پس از رویداد (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰) را اعتباری کرده و به ۱۷ سؤال گسترش دادند. انتظار می‌رود تفاوت‌های جمعیت‌شناختی در نحوه پردازش پس از رویداد وجود داشته باشد و می‌تواند موضوع تحقیقات متعددی باشد.

مرور پژوهش‌های پیشین نشان داد مطالعات انجام‌شده در مورد پردازش پس از رویداد در ایران محدود است (ر.ک. بساک نژاد، معینی و هنرمند، ۲۰۱۱) و به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه اصلی پرسشنامه پس از رویداد پرداخته نشده است؛ بنابراین، با توجه به اینکه، پرسشنامه پردازش پس از رویداد در خارج از ایران خصوصیات روان‌سنجی قابل قبول و کاربرد گسترده‌ای دارد ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه در ایران مورد بررسی قرار نگرفته، هدف این پژوهش بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه پردازش پس از رویداد شامل تحلیل ساختار عاملی، روایی ملاکی، روایی تمایز گروهی، پایایی همسانی درونی و پایایی باز آزمایی و همچنین تعیین رابطه دیدگاه تصویر خود با پردازش پس از رویداد و اضطراب اجتماعی بود.

روش

روش این پژوهش توصیفی بود که به منظور رواسازی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه پس از رویداد انجام شد.

1. Lundh
2. Sperling
3. Fehm
3. Hoyer
4. Schneider
6. Lindermann
7. Klusmann

جامعه و نمونه. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی دانشگاه شهید بهشتی بود که تعداد ۴۶۰ نفر (۲۸۰ نفر دختر و ۱۸۰ نفر پسر) به صورت داوطلبانه پرسشنامه پردازش پس از رویداد را تکمیل کردند و ۲۸۴ نفر از آنان (۱۹۸ نفر دختر، ۸۶ نفر پسر) علاوه بر پرسشنامه پردازش پس از رویداد، چک‌لیست اضطراب و فوبی اجتماعی (SPAI)، پرسشنامه ارزیابی فراوانی اجتناب مخفی (SAFE)، مقیاس خود سنجی اضطراب اجتماعی لیوویتز (LSAS-SR) و مقیاس هراس اجتماعی (SPS) را پاسخ گفتند. پردازش پس از رویداد از جمله سبک‌های شناختی مربوط به اضطراب اجتماعی است و پرسشنامه‌های فوق‌الذکر همگی مربوط به سنجش اضطراب اجتماعی و رفتارهای وابسته به این اختلال هستند، بنابراین از این پرسشنامه‌ها به‌عنوان ملاکی برای سنجش روایی سازه همگرایی پرسشنامه پردازش پس از رویداد، هم‌زمان با این ابزار استفاده شد. از میان آزمودنی‌ها، ۷۶/۷٪ مجرد و ۲۳/۳٪ از آن‌ها متأهل بودند. دامنه سنی آن‌ها بین ۱۸ تا ۳۸ سال ($M=26/24$, $SD=4/32$) قرار داشت. میانگین سنی دانشجویان دختر ۲۵/۶۷ و انحراف استاندارد ۴/۲۲ و میانگین سنی دانشجویان پسر ۲۷/۱۱ و انحراف استاندارد ۴/۳۴ است. نمونه‌گیری به شیوه در دسترس در دانشگاه شهید بهشتی تهران انجام شد. این روش به‌منظور دسترسی به نمونه بزرگ و حفظ دقت آزمودنی‌ها در پاسخگویی به حجم بالای سؤال‌های مجموعه پرسشنامه‌ها استفاده شد.

ابزار پژوهش. برای جمع‌آوری داده‌ها علاوه بر نسخه فارسی پرسشنامه پردازش پس از رویداد از چهار ابزار چک‌لیست اضطراب و فوبی اجتماعی (SPAI)، پرسشنامه ارزیابی فراوانی اجتناب مخفی (SAFE)، مقیاس خود سنجی اضطراب اجتماعی لیوویتز (LSAS-SR) و مقیاس هراس اجتماعی (SPS) استفاده شد. پرسشنامه پردازش پس از رویداد با استفاده از فن ترجمه مضاعف به فارسی برگردانده شد. به این صورت که ابتدا متن پرسشنامه، توسط روانشناس بالینی مسلط به زبان انگلیسی به فارسی برگردانده شد و سه نفر استاد روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی صحت ترجمه انگلیسی به فارسی را تأیید کردند. سپس مقیاس بر روی نمونه کوچکی، متشکل از ۱۵ نفر، اجرا و مشکلات موجود در آن اصلاح شد. سپس متن فارسی توسط فردی که به دو زبان انگلیسی و فارسی و روانشناسی

مسلط بود و قبلاً نسخه انگلیسی پرسشنامه را ندیده بود، مجدداً به انگلیسی برگردانده شد. در مرحله آخر متن انگلیسی اولیه و متن انگلیسی ثانویه برای سازنده پرسشنامه ارسال شد تا صحت آن را تأیید کند. پس از اتمام مراحل، نسخه نهایی پرسشنامه برای اجرا روی نمونه مذکور آماده شد. همچنین، روایی محتوایی پرسشنامه توسط سه نفر از اساتید گروه روانشناسی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی تأیید شد. از آنجا که پردازش پس از رویداد از جمله فرایندهای شناختی است که باعث بروز نشانه‌های اضطراب اجتماعی می‌شود، به منظور بررسی روایی ملاکی هم‌زمان پرسشنامه پردازش پس از رویداد از چهار ابزار سنجش نشانه‌های اضطراب اجتماعی که ویژگی‌های روان‌سنجی آن در ایران ارزیابی شده است، استفاده شد.

پرسشنامه پردازش پس از رویداد^۱: این پرسشنامه از ۱۳ سؤال تشکیل شده که در مورد پردازش پس از رویداد پس از موقعیت اجتماعی "در طی چند ماه گذشته" و دیدگاه فرد به تصویر خود به هنگام یادآوری موقعیت اجتماعی، می‌پرسد. این مقیاس ثبات درونی مناسب (۰/۸۵ =) نشان داده است. آزمودنی‌ها با توجه به سیستم نمره‌گذاری قیاس دیداری^۲، از بین اعداد ۰ تا ۱۰۰ که در فواصل ده گانه رتبه‌بندی شده‌اند (۰-۱۰-۲۰-۳۰.....۱۰۰) به هر سؤال، نمره‌ای اختصاص می‌دهد. سؤال ده با مقیاس اسمی (۱=دیدگاه خود یا دیدگاه درونی، ۲=دیدگاه مشاهده‌گر یا دیدگاه بیرونی) نمره‌گذاری و به صورت جداگانه گزارش می‌شود؛ بنابراین، حداکثر نمره ۱۲۰۰ و حداقل نمره صفر است. نمره بالا نشان‌دهنده حداکثر درگیری در پردازش پس از رویداد است. سؤال‌های پنج و نه به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای روایی محتوایی است. پژوهش‌ها ساختار تک عاملی (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ مک‌اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶) برای این پرسشنامه نشان دادند. راچمن و همکاران (۲۰۰۰) همبستگی معنادار (۲=۰/۴۰) بین نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد و SPAI نشان داد. همچنین در بررسی روایی تمایز گروهی، میانگین نمره PEPQ در دو گروه با اضطراب اجتماعی بالا و پایین تفاوت معنادار داشت.

1. Post-Event Processing Questionnaire (PEPQ)
2. Visual analog scale

ویژگی‌های روان‌سنجی فرم اصلی این پرسشنامه تاکنون در ایران مطالعه نشده است. بساک نژاد و همکاران (۲۰۱۱) در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه پردازش پس از رویداد، پایایی آلفای کرونباخ $0/79$ و روایی ملاکی از طریق همبستگی این ابزار با پرسشنامه نگرانی پن استیت^۱ $0/49$ به دست آمد.

چک‌لیست اضطراب و فوبی اجتماعی^۲: یک مقیاس ۴۵ سؤالی است که به صورت تجربی برای اندازه‌گیری اضطراب اجتماعی تدوین شد. این پرسشنامه جنبه‌های شناختی، بدنی و رفتاری اضطراب اجتماعی را در موقعیت‌ها و شرایط مختلف اندازه می‌گیرد. فراوانی هر آیم در یک مقیاس هفت نقطه‌ای لیکرت از صفر (هرگز) تا شش (همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. حداکثر نمره ۳۱۵ و حداقل نمره صفر است. نمره بالا نشان‌دهنده حداکثر درگیری در اضطراب و فوبی اجتماعی است. SPAI شامل دو خرده مقیاس فوبی اجتماعی (وقتی در مقابل یک شنونده سخن می‌گویم احساس اضطراب می‌کنم) و گذر هراسی (وقتی در فضاهای باز و وسیع قرار می‌گیرم احساس اضطراب می‌کنم) است (ترنر^۳، بیدل^۴، دانسو^۵ و استانلی^۶، ۱۹۸۹). ثبات درونی این مقیاس با آلفای بین $0/94$ تا $0/96$ برای خرده مقیاس فوبی اجتماعی و آلفای بین $0/85$ تا $0/86$ برای خرده مقیاس گذر هراسی مشخص شد. SPAI همچنین پایایی آزمون-باز آزمون ($r=0/86$)، روایی همگرا و روایی تمایز گروهی مناسب دارد (بیدل، ترنر، استانلی و دانسو، ۱۹۸۹؛ ترنر، استانلی، بیدل و باندل^۷، ۱۹۸۹).

بلندنظر (۱۳۸۰) برای سنجش پایایی این پرسشنامه از دو روش همسانی درونی و آزمون-آزمون استفاده کرد که ضرایب همبستگی برای خرده مقیاس هراس اجتماعی ($r=0/95$ SP) و برای خرده مقیاس گذر هراسی ($r=0/90$ AG) و برای خرده مقیاس هراس اجتماعی-گذر هراسی ($r=0/97$ SP-AG) است. همچنین، برای ارزیابی و سنجش همسانی

1. Pen State Worry Questionnaire
2. Social Phobia and Anxiety Inventory (SPAI)
3. Turner
4. Beidel
5. Dancu
6. Stanley
7. Bond

درونی مقیاس، ضریب آلفای کرونباخ را روی نمونه ۳۶۵ نفری $r = 0/99$ به دست آمد. در بررسی روایی ضریب همبستگی بین پرسشنامه اضطراب اجتماعی (FNE؛ واتسون و فرند، ۱۹۶۹) با خرده مقیاس‌های هراس اجتماعی (SP) $r = 0/86$ ، گذر هراسی (AG) $r = 0/31$ و هراس اجتماعی-گذر هراسی (SP-AG) $r = 0/83$ است. بررسی روایی تمایز گروهی نیز نشان داد که SPAI بین دو گروه افراد با تشخیص اضطراب اجتماعی و افراد عادی و همچنین بین افراد با گذر هراسی و افراد عادی، تفاوت معنادار می‌گذارد. همچنین بلندنظر (۱۳۸۰)، با استفاده از تحلیل عامل تأییدی وجود ساختار دو عاملی را در نسخه فارسی SPAI را نشان داد. در این پژوهش از خرده مقیاس فوبی اجتماعی این پرسشنامه استفاده شد که شامل ۳۲ سؤال اول آن است و نمره خرده مقیاس گذر هراسی کنار گذاشته شد. پرسشنامه ارزیابی فراوانی اجتناب مخفی^۱: مقیاس ۳۲ سؤالی است که گرایش به درگیر شدن در اجتناب مخفی (اجتناب از تماس چشمی) یا رفتارهای ایمنی (تمرین جملات در ذهن) در طول تعاملات اجتماعی را می‌سنجد (کامینگ^۲، رپی، کمپ^۳، ابوت، پترز^۴، گستون، ۲۰۰۹). این مقیاس دارای سه خرده مقیاس است که عبارت‌اند از رفتارهای ایمنی‌بخش فعال^۵، محدود کردن ظریف رفتار^۶، رفتارهایی که هدفشان اجتناب یا پوشاندن نشانه‌های جسمانی^۷ است.

نمره‌گذاری بر روی مقیاس لیکرت ۵ سطحی یک (هرگز) تا پنج (همیشه) انجام می‌شود. حداکثر نمره ۱۶۰ و حداقل ۳۲ است. نمره بالا نشان‌دهنده درگیری در اجتناب مخفی است. این مقیاس دارای ثبات درونی ($r = 0/91$ تا $r = 0/86$) و روایی همگرا (SIAS^۸)؛ $r = 0/56$ ، $r = 0/70$ ؛ SPS^۹) و تمایزی مناسب است (رپی، گستون^{۱۰} و ابوت، ۲۰۰۹؛ کامینگ

1. Subtle Avoidance Frequency Examination (SAFE)
2. Cuming
3. Kemp
4. Peters
5. active safety behaviors
6. Subtle restriction of behavior
7. Behaviors aimed at avoiding or concealing physical symptom
8. Social Interaction and Anxiety Scale
9. Social Phobia scale
10. Gaston

و همکاران، ۲۰۰۹). عطری فرد (۱۳۹۱) در بررسی نسخه فارسی SAFE نشان داد که همسانی درونی این پرسشنامه و خرده مقیاس‌های آن در دامنه (۰/۷۸ تا ۰/۹۱ =) قرار دارد. پایایی باز آزمایی SAFE و خرده مقیاس‌های آن نیز از ۰/۷۱ تا ۰/۸۵ و روایی سازه همگرای آن با سایر مقیاس‌های اضطراب اجتماعی SPS،SIAS، SPIN،LSAS-SR،BFNE^۱ در حد قابل قبول معنادار است (۰/۵۸ تا ۰/۹۳ =).

مقیاس خود سنجی اضطراب اجتماعی لیبویتز^۲: یک نسخه خود سنجی ۲۴ سؤالی است که ترس و اجتناب از تعدادی از موقعیت‌های خاص را در افراد مبتلا به فوبی اجتماعی می‌سنجد. LSAS-SR از دو خرده مقیاس^۳ اصلی تشکیل شده و برای خرده مقیاس ترس، هر آیتم از صفر (اصلاً) تا سه (شدید) و برای خرده مقیاس اجتناب هر آیتم از صفر (هرگز) تا سه (معمولاً) نمره گذاری می‌شود (بکر^۴، هینریچز^۵، کیم^۶ و هافمن^۷، ۲۰۰۲). این پرسشنامه یک نمره کلی نیز دارد که از جمع نمره‌های کلی اضطراب و اجتناب با یکدیگر حاصل می‌آید. حداقل نمره این پرسشنامه صفر و حداکثر نمره آن ۱۴۴ است. نسخه انگلیسی LSAS-SR پایایی باز آزمایی (۰/۸۳ =)، همسانی درونی (۰/۹۵ =)، روایی همگرا و افتراقی خوبی دارد (بکر و همکاران، ۲۰۰۲؛ فرسکو^۸، کولز، هایمبرگ، لیبویتز، هامی^۹، آستین^{۱۰}، گوتز^{۱۱}، ۲۰۰۱).

عطری فرد و همکاران (۱۳۹۱)، در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی LSAS-SR نشان دادند که اعتبار باز آزمایی LSAS-SR و خرده مقیاس‌های آن در دامنه ۰/۸۴ تا ۰/۷۶ = قرار داشته، همسانی درونی آن نیز در دامنه ۰/۷۳ تا ۰/۹۳ = گزارش شده

1. Brief Fear of Negative Evaluation
2. Liebowitz Social Anxiety-self report (LSAS-SR)
3. subscale
4. Beker
5. Heinrichs
6. Kim
7. Hofman
8. Fresco
9. Hami
10. Stein
11. Goetz

و روایی همگرایی LSAS-SR با سایر مقیاس‌های اضطراب اجتماعی از جمله SIAS، SPS، SPIN، BFNE و SAFE نیز در حد قابل قبولی ۰/۹۴ تا ۰/۴۶ است.

مقیاس هراس اجتماعی^۱: این مقیاس‌ها به ترتیب، ترس‌های مربوط به تعامل اجتماعی و ترس از مشاهده و بررسی شدن حین فعالیت‌های روزمره را می‌سنجند (متیک^۲ و کلارک^۳، ۱۹۹۸). این ابزار از نوع خود سنجی بوده و شامل بیست عبارت است و پاسخ‌دهی به آن در قالب مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای صفر (اصلاً ویژگی من نیست) تا چهار (خیلی زیاد مشخصه من است) است. حداقل نمره هر کدام از این دو پرسشنامه صفر و حداکثر نمره آن ۸۰ است (ترک^۴، ۲۰۰۲). نمره مقیاس حاصل جمع نمره تمام عبارت‌ها است. نتایج مطالعات نشان داده‌اند که این مقیاس، پایایی باز آزمایی قابل قبول (۰/۹۳ تا ۰/۹۱) و روایی همگرایی خوبی (۰/۷۷ و ۰/۵۹) با سایر مقیاس‌های دیگر اضطراب اجتماعی داشته و سطوح بالای همسانی درونی (۰/۹۰ و ۰/۹۱) دارند و روایی تمایز گروهی دارد (اسمان^۵، گویتزر^۶، باریوس^۷، کوپر^۸ و چیروس^۹، ۱۹۹۸؛ متیک و کلارک، ۱۹۹۸). عطری فرد (۱۳۹۱) در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی SPS نشان داد همسانی بالا (۰/۹۱) است. پایایی باز آزمایی SPS برابر ۰/۹۰ گزارش شده و روایی همگرایی SPS با سایر مقیاس‌های اضطراب اجتماعی SPIN, BFNE, SAFE, LSAS-SR در حد قابل قبول معنادار است (۰/۹۳ تا ۰/۵۰).

روش اجرا: پس از اجرای فرایند ترجمه مضاعف و احراز روایی محتوایی پرسشنامه پردازش پس از رویداد، این ابزار به همراه چهار ابزار مربوط به اضطراب اجتماعی که به‌عنوان شاخص‌های ملاک انتخاب شدند، اجرا شد. پرسشنامه‌های حاوی داده‌های گمشده

1. Social Phobia Scale (SPS)
2. Mattick
3. Clarke
4. Turk
5. Osman
6. Gutierrez
7. Barrios
8. Kopper
9. Chiros

۲/۱۷ درصد از کل پرسشنامه‌ها را تشکیل می‌داد که با روش بیشینه انتظار (EM) جایگزین شدند. پس از اجرا و جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها شامل بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه پردازش‌پس از رویداد انجام شد.

روش تحلیل داده‌ها. برای بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه از بررسی آماره‌های توصیفی و همچنین سنجش روایی و پایایی استفاده شد. به‌منظور بررسی روایی ابزار از روش روایی محتوایی، روایی سازه شامل تحلیل عامل تأییدی و روایی تمایز گروهی و همچنین روایی ملاکی استفاده شد. پایایی نیز به دو روش همسانی درونی و آزمون-باز آزمون بررسی شد.

سؤال ۱۰ به دلیل داشتن مقیاس اندازه‌گیری اسمی از تحلیل کنار گذاشته شد. نمره سؤال ده با استفاده از آزمون t گروه‌های مستقل تحلیل شد و سؤال ۱۰ به‌عنوان متغیر گروه‌بندی (گروه دارای دیدگاه خود و گروه دارای دیدگاه مشاهده‌گر) در نظر گرفته شد و نمره پردازش‌پس از رویداد و نمره هر کدام از پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی در دو گروه باهم مقایسه شد.

یافته‌ها

بررسی همبستگی تک‌تک سؤال‌ها با یکدیگر نشان داد که بیشتر سؤال‌ها در سطح ۰/۰۱ باهم ارتباط معنادار دارند؛ اما دو سؤال پنج و نه با اکثر سؤال‌های پرسشنامه همبستگی معنادار نداشت ولی با یکدیگر همبستگی قابل قبول و معنادار داشتند. کلیه سؤال‌های پرسشنامه با نمره کل همبستگی قابل قبول داشتند. جدول ۱، همبستگی سؤال‌های پرسشنامه را با یکدیگر و با نمره کل نشان می‌دهد.

در بررسی داده‌های حاصل از سؤال ده و در نظر گرفتن این سؤال به‌عنوان متغیر گروه‌بندی، آزمون t مستقل نشان داد که آزمودنی‌ها با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی، نمره بالاتری در پرسشنامه پردازش‌پس از رویداد ($t_{(۴۵۸)} = -۸/۰۵, p = ۰/۰۰۱$) و نمره سؤال یک که شاخص از اضطراب صفت است

($t_{(۴۵۸)} = -۷/۶۰$, $p = ۰/۰۰۱$) به دست آوردند؛ بنابراین، این سؤال می‌تواند به‌درستی بین افراد با دیدگاه تصویر خود درونی و بیرونی (دیدگاه مشاهده‌گر) تمایز بگذارد. بررسی آماره‌های توصیفی نشان می‌دهد در نمونه مطالعه حاضر، کمترین نمره پردازش پس از رویداد ۶۰ و بیشترین نمره ۱۱۹۰، میانگین نمره کلی آزمون ۵۹۹/۲۵، میانه ۵۹۰ و انحراف استاندارد ۲۳۴/۶۹ است. جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد تک تک سؤال‌ها و نمره کلی آزمون را در نمونه مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد، همبستگی سؤالات و نمره کل پرسشنامه پردازش پس از رویداد

نمره کل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	میانگین	انحراف استاندارد	رتبه
۱	۰/۱۹ ^{۰۰}	۰/۲۸ ^{۰۰}	۰/۴۰ ^{۰۰}	۰/۳۳ ^{۰۰}	۰/۰۶ ^{۰۰}	۰/۳۵ ^{۰۰}	۰/۳۸ ^{۰۰}	۰/۳۹ ^{۰۰}	۰/۳۴ ^{۰۰}	۲۹۸۵	۴۸/۹۵	۱۱
۲	۰/۲۱ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۴۱ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۶ ^{۰۰}	۰/۱۸ ^{۰۰}	۰/۱۴ ^{۰۰}	۲۹/۱۶	۳۰/۹۱	۸
۳	۰/۵۱ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۴	۰/۵۳ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۸۷	۳۳/۸۲	۶
۵	۰/۱۲ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۶	۰/۰۸ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۷	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۸	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۹	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۱۰	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶
۱۱	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۳ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۵ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۰/۰۴ ^{۰۰}	۳۱/۹۷	۳۳/۸۲	۶

۱۲	۰/۲۳	۰/۳۳	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳
۱۳	۰/۳۵	۰/۳۳	۰/۳۸	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶
نمره کل	۵۹۹/۲۵	۱۳۴/۶۹	۰/۲۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶	۰/۳۳	۰/۳۶

* همبستگی در سطح ۰.۰۵ معنادار است * همبستگی در سطح ۰.۰۱ معنادار است.

پایایی باز آزمایی: برای بررسی پایایی به روش آزمون باز آزمون، از ۱۱۰ نفر آزمودنی‌ها خواسته شد پرسشنامه پردازش‌پس از رویداد را در فاصله زمانی یک ماه، دو بار پر نمایند. نتایج همبستگی پیرسون برای نمره کل ($r=0.70, p=,0/001$)، قابل قبول و معنادار بود.

پایایی همسانی درونی: برای بررسی پایایی به روش همسانی درونی پرسشنامه پردازش‌پس از رویداد از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۵ است. جدول ۲ همبستگی بار عاملی سؤال‌ها و آلفای آزمون پس از حذف هر سؤال را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود سؤال‌های پنج و نه که در جدول ۱ همبستگی ناچیز و معکوس با سایر سؤال‌ها نشان داده است، دارای بار عاملی منفی و ناچیز بوده و حذف آن باعث افزایش اندکی در ضریب پایایی می‌شود. این سؤال‌ها در نمره‌گذاری معکوس می‌شوند و به هنگام محاسبه پایایی از نمره معکوس شده سؤال‌های پنج و نه استفاده شد.

جدول ۲. بار عاملی سؤال‌ها و آلفای آزمون پس از حذف هر سؤال

گویه	بار عاملی	نمره T	آلفا پس از حذف سؤال
۱	۰/۷۰	۱۶/۲۸	۰/۸۳
چه میزان اضطراب را تجربه کردید؟			
۲	۰/۷۲	۱۷/۲۳	۰/۸۳
بعد از تمام شدن این رویداد آیا متوجه شدید که در موردش زیاد فکر می‌کنید؟			
۳	۰/۸۵	۲۱/۶۳	۰/۸۲
آیا خاطرات و افکار در مورد این رویداد، حتی زمانی که نمی‌خواستید دوباره به آن فکر کنید، همچنان به ذهن شما می‌آمد؟			
۴	۰/۷۷	۱۸/۷۲	۰/۸۳
آیا تا به حال افکار مربوط به این رویداد، با تمرکز شما تداخل کرده است؟			
۵	۰/۰۳	-۰/۶۲	۰/۸۷
آیا تا به حال افکار/خاطرات در مورد این رویداد برای شما خوشایند بوده است؟ (معکوس)			
۶	۰/۷۳	۱۷/۶۳	۰/۸۳
آیا فراموش کردن این رویداد برای شما دشوار بود؟			
۷	۰/۶۸	۱۵/۸۱	۰/۸۳
آیا سعی کردید در مقابل فکر کردن به این رویداد مقاومت کنید؟			
۸	۰/۷۰	۱۶/۵۸	۰/۸۳
اگر بارها در مورد این رویداد فکر کردید، آیا احساسات شما درباره آن به تدریج بدتر شد؟			
۹	۰/۱۰	-۲/۰۵	۰/۸۷
اگر بارها در مورد این رویداد فکر کردید، آیا احساسات شما در مورد آن به تدریج بهتر شد؟ (معکوس)			
۱۰	-	-	-
اگر در مورد این رویداد فکر کردید، آیا آن را از دیدگاه خود دیدید یا از این دیدگاه که سایر افراد آن را چگونه می‌بینند؟ ** در مورد این سؤال در عبارت بالا، دور "از دید خود" یا "سایر افراد آن را چگونه می‌بینند" خط بکشید.**			
۱۱	۰/۴۹	۱۰/۷۲	۰/۸۴
تا به حال فکر کرده‌اید که آیا می‌توانسته‌اید در طی این رویداد از رفتار و یا احساسات خود اجتناب کرده یا پیشگیری کنید؟---			
۱۲	۰/۵۷	۱۲/۷۷	۰/۸۳
آیا تا به حال آرزو کرده‌اید که می‌توانستید ساعت را به عقب برگردانید و کار خود را دوباره، اما بهتر انجام دهید؟			
۱۳	۰/۵۵	۱۲/۱۶	۰/۸۳
در نتیجه این رویداد، آیا اکنون شما از رویدادهای مشابه اجتناب می‌کنید؟ آیا این رویداد تصمیم به اجتناب از موقعیت‌های مشابه را در شما تقویت کرد؟			

روایی سازه: برای بررسی روایی تحلیل عامل پرسشنامه پردازش پس از رویداد، از روش تحلیل عامل تأییدی^۱ بر روی نتایج حاصل از اجرای این پرسشنامه بر ۴۶۰ نفر آزمودنی استفاده شد. در تحلیل عامل تأییدی، از قبل فرضیه‌هایی در مورد رابطه بین متغیرهای مشاهده‌شده (سؤال‌ها) و متغیرهای نهفته (سازه زیربنایی یا عامل) و یا سازه‌های کلی‌تر آن‌ها وجود دارد یا مطرح می‌شود، سپس بر اساس داده‌ها و شواهد جمع‌آوری‌شده، این ساختار عاملی نظری تأیید یا رد می‌شود. این روش توسط جورسکاک^۲ (۱۹۷۰) ابداع شد.

تحلیل عامل تأییدی میزان برازش مدل با داده‌ها را نیز محاسبه می‌کند که از طریق تحلیل عاملی اکتشافی مقدرور نیست. تحلیل عامل تأییدی نوعی تحلیل متغیر مکنون است. علت اینکه مکنون نامیده می‌شوند این است که بعضی متغیرها مستقیماً قابل مشاهده نیستند، بلکه از طریق متغیرهای مشاهده‌شده استنباط می‌شوند. در تحلیل عاملی تأییدی متغیر مکنون همان عامل است. برای اجرای تحلیل عاملی تأییدی پیش‌فرض‌هایی باید رعایت شود که عبارت‌اند از ۱. نرمال بودن چندمتغیری^۲. حجم نمونه کافی ($n > 200$)،^۳ در نظر داشتن مشخصات صحیح مدل نظری و ۴. نمونه‌گیری تصادفی ("تحلیل عامل تأییدی - سامانه راه- حل‌های آماری"، ۲۰۱۳).

در بررسی پیش‌فرض اول تحلیل عامل تأییدی، ضریب کشیدگی چندمتغیره مردیا^۳ برابر ۲۷/۲۵ و نسبت بحرانی ۱۵/۹۴ است. همان‌طور که نسبت بحرانی ضریب کشیدگی چندمتغیره مردیا ($Cf > 1/96$) نشان می‌دهد پیش‌فرض بهنجاری چندمتغیره، رد می‌شود. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که بیشتر داده‌های علوم اجتماعی توزیع غیر نرمال دارند (بنتلر^۴ و چو^۵، ۱۹۸۷؛ بارنز، کوت، کودک و مالتوس^۶، ۲۰۰۱) به نظر می‌رسد استفاده از

-
1. Confirmatory factor analysis (CFA)
  2. Joreskog
  3. Mardia Multivariate kurtosis coefficient
  4. Bentler
  5. Chou
  6. Barenes, Cote, Cudeck & Malthouse

روش بیشینه احتمال^۱ نسبتاً به نقض پیش‌فرض نرمال بودن توزیع مقاوم است (دایامانتاپولوس^۲، سیگوا^۳ و سیگوا^۴، ۲۰۰۰). همچنین، پژوهش‌ها نشان می‌دهد تفاوت‌های اساسی در نتایج تحلیل معادلات ساختاری با استفاده از برآورد کننده بیشینه احتمال بر نمونه‌هایی با اندازه و سطوح کشیدگی و کجی متفاوت، دیده نمی‌شود (رینارتز^۴، هانلین^۵ و هنسلر^۶، ۲۰۰۹).

برای بررسی پیش‌فرض دوم و سوم حجم نمونه ۴۶۰ نفر لحاظ شد و مراجعه به ادبیات پژوهشی پیشین جهت ترسیم مدل ساختاری بر اساس مشخصات صحیح مدل نظری، انجام شد. در مورد پیش‌فرض چهارم، به دلیل حجم بالای پرسشنامه‌ها از نمونه‌گیری در دسترس از میان جمعیت دانشجویی استفاده شد. در این راستا، واتسون نشان داد نتایج تحلیل‌های ساختاری مربوط به اختلال‌های روانی، در انواع مختلف پاسخ‌دهندگان شامل نمونه‌های دانشجوی، بزرگ‌سال عمومی و بیمار همسانی بالایی دارد (واتسون^۷، ۲۰۰۵). همچنین، اکانر (۲۰۰۲) پژوهشی فرا تحلیل مربوط به ۳۷ پرسشنامه شخصیت و آسیب روانی برای تعیین تفاوت‌های ساختاری مهم در داده‌های تولیدشده توسط آزمودنی‌های مختلف انجام داده است، ارزیابی‌های آماری ماهیت مؤلفه‌های روان‌شناختی مشخص کردند که اساساً عامل‌ها در جمعیت‌های متفاوت یکسان هستند و آزمودنی به‌سختی می‌تواند بر ضد الگوی کلی شباهت استدلال نماید؛ بنابراین به نظر می‌رسد نتایج به‌دست‌آمده آر نمونه‌گیری در دسترس در جمعیت دانشجویی قابل تعمیم به جامعه است.

از آنجا که همه سؤال‌های پرسشنامه پردازش پس از رویداد مربوط به افکار نشخوارگرانه منفی است و تنها سؤال ۵ و ۹ افکار نشخوارگرانه مثبت را می‌سنجد، ابتدا در پژوهش حاضر، همانند پژوهش گکیکا (۲۰۱۱) مدل دوعاملی این ابزار با استفاده از تحلیل عاملی

-
1. Maximum Likelihood (ML)
  2. Diamantopoulos, A, J. &
  3. Siguaw
  4. Reinartz,
  5. Haenlein
  6. Henseler
  7. Watson

تأییدی آزمون شد. کلیه سؤال‌ها به‌جز دو سؤال ۵ و ۹ در عامل اول بانام افکار نشخوارگرانه منفی و سؤال‌های ۵ و ۹ در عامل دوم بانام افکار نشخوارگرانه مثبت قرار گرفت، اما همه سؤال‌های عامل دوم نمره t غیر معنادار نشان دادند؛ بنابراین با توجه به اینکه در سایر پژوهش‌هایی که در گذشته انجام شده است، تحلیل عامل (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ کوسکی و رکتور، ۲۰۰۸؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ لاپوسا و رکتور، ۲۰۱۱؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶)، ساختار تک عاملی برای پرسشنامه پردازش پس از رویداد نشان داده است، در این پژوهش با استفاده از تحلیل عامل تأییدی برازش مدل تک عاملی بررسی شد و نمره سؤال ۵ و ۹ که مربوط به افکار نشخوارگرانه مثبت می‌باشند به‌صورت معکوس وارد مدل شد.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، شاخص‌های برازش مدل تک عاملی پرسشنامه پردازش پس از رویداد، پس از انجام اصلاحات زیر قابل قبول بود. اصلاحات اعمال شده که به تأیید متخصصان رسید، به ترتیب شامل در نظر گرفتن کوواریانس بین خطای معکوس سؤال ۵ و معکوس سؤال ۹ - سؤال ۸ و معکوس سؤال ۹ - سؤال ۳ و سؤال ۴ - سؤال ۱۲ و سؤال ۱۳ - سؤال ۱ و سؤال ۲ - سؤال ۱۱ و سؤال ۱۲ - سؤال معکوس ۵ و سؤال ۷ که با توجه به ادبیات پژوهش با یکدیگر ارتباط معنایی و خطای مشترکی داشتند.

جدول ۳ شاخص‌های برازش مدل تک عاملی پرسشنامه پردازش پس از رویداد

IFI	CFI	NNFI	NFI	RMSEA	AGFI	GFI	P	χ^2/df	df	χ^2	
۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۸۹	۰/۹۰	۰/۱۵	۰/۷۵	۰/۸۲	۰/۰۰۱	۱۰/۸۳	۵۴	۵۸۵/۳۴	قبل از اصلاح
۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۰۸	۰/۸۸	۰/۹۳	۰/۰۰۱	۴/۵۶	۴۷	۲۱۴/۴۹	بعد از اصلاح

همچنین، بار عاملی هر سؤال و میزان ضریب پایایی آلفا پس از حذف هر سؤال در جدول ۲ آمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود همه سؤال‌ها به‌جز سؤال‌های ۵ و ۹، بار عاملی قابل قبول ($>0/3$) و نمره T ($>1/65$) معنادار داشتند. همچنین، حذف سؤال‌های ۵ و

۹ باعث افزایش اندکی در ضریب پایایی آلفا خواهد شد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود این دو سؤال از ابزار حذف شود.

روایی تمایز گروهی: به منظور بررسی روایی تمایز گروهی ۵۵ نفر فرد مبتلا به اضطراب اجتماعی توسط روانشناس بالینی با استفاده از مصاحبه ساختاریافته^۱ ADIS مبتلا به فوبی اجتماعی تشخیص گذاری شدند و ۱۵۰ نفر که نمره کمتر از ۳۴ در پرسشنامه فوبی اجتماعی (SPAI) به دست آوردند، پردازش پس از رویداد را پر کردند. به این منظور از پرسشنامه فوبی اجتماعی که خط برش آن (>۳۴) برای تعیین عدم ابتلا به اختلال اضطراب اجتماعی کاربرد دارد، استفاده شد. آزمون t مستقل نشان داد تفاوت نمره‌های افراد در دو گروه مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی و غیر مبتلا معنادار است و گروه مبتلا به اضطراب اجتماعی ($M=772/18, SD=180/13$) نسبت به گروه عادی ($M=481/55, SD=217/85$) در نمره کل پرسشنامه پردازش پس از رویداد نمره بالاتری به دست آوردند ($t_{(203)}=-8/84, p=0/001$).

روایی سازه‌های همگرا: برای بررسی روایی سازه‌های همگرای پرسشنامه پس از رویداد از مجموعه‌ای از پرسشنامه‌های مربوط به اختلال اضطراب اجتماعی که در ایران اعتبار یابی شده بود، استفاده شد؛ زیرا پرسشنامه PEPQ از لحاظ نظری با نشانه‌های اضطراب اجتماعی ارتباط دارد. جدول ۴ همبستگی نمره PEPQ را با نمره‌های هر یک از پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی در سطح $p \leq 0/001$ نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی همه پرسشنامه‌های ملاک با نمره PEPQ و قابل قبول است.

در نتیجه گروه‌بندی آزمودنی‌ها بر اساس نمره حاصل از سؤال ده به دو گروه دارای دیدگاه تصویر و دارای دیدگاه تصویر مشاهده‌گر، آزمون t مستقل نشان داد که آزمودنی‌ها با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی، نمره بالاتری در تمامی پرسشنامه‌های مربوط به اضطراب اجتماعی (LSAS-SR, SAFE, SPAI) و SPS به دست آوردند و این تفاوت‌ها در مورد هر سه پرسشنامه ($t_{(458)}=-7/38, p=0/001$)

SPAI، LSAS-SR ($t_{(282)} = -5/98$, $p = 0/001$)، SAFE ($t_{(282)} = -5/34$, $p = 0/001$) و SPS معنادار بود؛ بنابراین، این سؤال می‌تواند به‌درستی بین افراد با دیدگاه تصویر خود درونی و بیرونی (دیدگاه مشاهده‌گر) تمایز بگذارد.

جدول ۴. همبستگی نمره‌ی پرسشنامه‌ی پردازش پس از رویداد

با پرسشنامه‌های مربوط به سازه‌ی اضطراب اجتماعی

پردازش پس از رویداد	اضطراب اجتماعی	اجتناب مخفی	هراس اجتماعی	فوبی اجتماعی
۱				
۰/۳۹**	۱			
۰/۴۵**	۰/۶۱**	۱		
۰/۴۲**	۰/۸۰**	۰/۶۳**	۱	
۰/۴۲**	۰/۸۱**	۰/۶۶**	۰/۷۶**	۱

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ و p معنادار است بحث

پردازش پس از رویداد یک آسیب‌پذیری شناختی مهم و عامل حفظ نشانه‌های اضطراب اجتماعی است (سک و همکاران، ۲۰۱۶)، فرایند فکری متمرکز بر خود که پس از پایان یافتن تجربه اجتماعی اتفاق می‌افتد و شامل مرور جزئی‌نگرانه رویدادها پس از تعامل اجتماعی است (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰). راچمن و همکاران (۲۰۰۰) نشان دادند پردازش پس از رویداد سه خصیصه قابل توجه دارد. الف) افرادی که اضطراب اجتماعی بالا دارند، در مورد رویدادهای اجتماعی ناخوشایند گذشته زیاد فکر می‌کنند. ب) این گونه افکار کیفیتی ناخوانده دارند پ) با توانایی تمرکز تداخل می‌کند. علاوه بر این، کلارک و ولز (۱۹۹۵) عنوان می‌کنند که افراد با اضطراب اجتماعی بالا به هنگام مرور رویداد اجتماعی گذشته گرایش دارند آن را از دید سایر افرادی که در رویداد حضور دارند ببینند. فرض بر این است که پردازش پس از رویداد مختص اضطراب اجتماعی است (فهم، شنایدر و هویر، ۲۰۰۷).

نتایج پژوهش‌های متعدد که با استفاده از پرسشنامه پردازش پس از رویداد انجام شده است (بساک نژاد و همکاران، ۲۰۱۱؛ چن، رپی و ابوت، ۲۰۱۳؛ راجمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ فهم و همکاران، ۲۰۰۷؛ ۲۰۰۸؛ کووسکی و رکتور، ۲۰۰۸؛ گایدوکویچ و کووسکی، ۲۰۱۲؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ لاپوسا و رکتور، ۲۰۱۱؛ لیند و اسپرلینگ، ۲۰۰۲؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶؛ هوزی، ۲۰۱۲) علاوه بر تائید ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار، با ادعای کلارک و ولز (۱۹۹۵) مبنی بر وجود رابطه بین اضطراب اجتماعی بالا و پردازش پس از رویداد همسان بوده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که پرسشنامه پردازش پس از رویداد ابزاری مناسب برای سنجش سازه مطرح شده در نظریه کلارک و ولز (۱۹۹۵) است. پژوهش حاضر باهدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی و ساختار عاملی پرسشنامه پردازش پس از رویداد انجام شد. سؤال‌های آزمون با یکدیگر و با نمره کل پرسشنامه، همبستگی قابل قبول داشتند که نشان‌دهنده پایایی پرسشنامه است، اما سؤال ۵ و ۹ علیرغم همبستگی معنادار و قابل قبول با یکدیگر و همبستگی ضعیف با نمره کل، با نمره‌های سایر سؤال‌های پرسشنامه همبستگی ناچیز و معکوس داشت. این یافته همسو با نتایج سایر پژوهش‌ها (راجمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶) است که عنوان می‌کنند این دو سؤال بار عاملی ضعیفی نشان می‌دهند؛ بنابراین در این پژوهش نیز همانند پژوهش‌های گذشته، پیشنهاد می‌شود دو سؤال ۵ و ۹ از پرسشنامه حذف شود.

همسو با سایر پژوهشگران (راجمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ کووسکی و رکتور، ۲۰۰۸؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ لاپوسا و رکتور، ۲۰۱۱؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶) تحلیل عامل تأییدی در پژوهش حاضر نیز ساختار تک‌عاملی برای این پرسشنامه را تائید کرد؛ و مطابق با تمامی پژوهش‌های گذشته، سؤال‌های ۵ و ۹ در عامل مربوط به افکار نشخوارگرانه منفی قرار نگرفت.

همچنین همسو با پژوهش‌های گذشته (راجمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ فهم و همکاران، ۲۰۰۷؛ کلارک و ولز، ۱۹۹۵؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ ولز و پاپاجورجیو، ۱۹۹۹)، در بررسی

داده‌های حاصل از سؤال ده، آزمون t مستقل نشان داد که آزمودنی‌ها با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی، نمره بالاتری در پرسشنامه پردازش پس از رویداد و نمره سؤال یک که شاخصی از اضطراب صفت است، به دست آوردند. این یافته همسو با مک اوی و کینگسپ (۲۰۰۶) است که نشان دادند، اخذ دیدگاه مشاهده‌گر (بیرونی) با نمره اضطراب صفت در سؤال یک ارتباط معناداری دارد، اما چنین ارتباطی بین دیدگاه خود و اضطراب صفت دیده نشد.

علاوه بر این، در مطالعه حاضر مشاهده شد آزمودنی‌ها با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی، نمره بالاتری با پرسشنامه‌های مربوط به اضطراب اجتماعی به دست آوردند؛ و همچنین، ضریب همبستگی پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی ملاک با نمره کل پرسشنامه پردازش پس از رویداد قابل قبول است.

این یافته‌ها همسو با پژوهش‌های پیشین است که نشان دادند افراد با اضطراب اجتماعی بالا بیشتر از دیدگاه مشاهده‌گر (تصویر خود بیرونی) در مرور رویداد اجتماعی اضطراب برانگیز استفاده می‌کنند (اسپر^۱ و استوپا^۲، ۲۰۰۳؛ فهم و همکاران، ۲۰۰۸؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ ولز و پاپاجورجیو، ۱۹۹۹) و اینکه نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد با سایر پرسشنامه‌های اضطراب مانند SPAI FNE، و DASS همبستگی معنادار دارد (راچمن و همکاران ۲۰۰۰؛ گکیکا، ۲۰۱۱؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶). از طرفی، یافته‌های پژوهش حاضر، ناهم‌سو با نتیجه پژوهش راجمن و همکاران (۲۰۰۰) و مک اوی و کینگسپ (۲۰۰۶) است که نشان دادند افراد با اضطراب اجتماعی بالا بیشتر از دیدگاه تصویر درونی (خود) استفاده می‌کنند تا از دیدگاه تصویر خود بیرونی (مشاهده‌گر) است. همچنین یافته‌های مطالعه حاضر، متفاوت با نتیجه مطالعه مک اوی و کینگسپ (۲۰۰۶) است که عنوان می‌کنند همبستگی بین نوع دیدگاه تصویر خود (دیدگاه درونی یا بیرونی) و نمره‌های پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی دیده نشده است. اگرچه این مشاهدات عجیب به نظر می‌رسد، اما باید در نظر داشت که در هر دو پژوهش (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ مک اوی و کینگسپ، ۲۰۰۶)

-
1. Spurr
  2. Stopa

گروه مبتلابه اضطراب اجتماعی با گروه کنترل غیر مضطرب مقایسه نشدند؛ بنابراین این احتمال مطرح است که افراد غیر مضطرب دیدگاه مشاهده‌گر (بیرونی) را حتی کمتر از افراد مبتلابه فوبی اجتماعی اتخاذ کنند. علاوه بر این مک اوئی و کینگسپ نشان (۲۰۰۶) دادند سطوح بالاتر اضطراب صفت (سؤال یک) با اخذ دیدگاه مشاهده‌گر (بیرونی) مرتبط بود؛ بنابراین، اخذ دیدگاه مشاهده‌گر (بیرونی) و نقش آن در حفظ اضطراب اجتماعی، ممکن است فقط در موقعیت‌های اجتماعی اتفاق بیفتد که سطوح بالای اضطراب صفت را فعال می‌کند. این تفسیر همسان با یافته کولز و همکاران (۲۰۰۱) است که افراد مبتلابه اضطراب اجتماعی در مقایسه با گروه کنترل احتمال بیشتری دارد که به هنگام یادآوری موقعیت‌های اجتماعی که اضطراب بالایی برمی‌انگیزد، دیدگاه مشاهده‌گر (بیرونی) داشته باشند؛ اما هر دو گروه مبتلابه اضطراب اجتماعی و کنترل هنگامی که موقعیت‌های اجتماعی که اضطراب پایین و متوسط را برمی‌انگیزد مرور می‌کردند، از دیدگاه درونی استفاده می‌کردند. همچنین، اضطراب صفت به‌طور معناداری با اخذ دیدگاه درونی (خود) مرتبط نبود (کولز و همکاران، ۲۰۰۱).

مطابق با سایر پژوهش‌ها (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰؛ فهم و همکاران، ۲۰۰۸) روایی تمایز گروهی پرسشنامه پردازش پس از رویداد در مطالعه حاضر تأیید و پایایی آزمون-باز آزمون نیز برای نخستین بار در پژوهش حاضر بررسی و تأیید گردید. این یافته‌ها نشان‌دهنده پایایی و روایی قابل قبول پرسشنامه و توانایی آن در اندازه‌گیری سازه پردازش پس از رویداد است. همچنین همسو با سایر پژوهش‌ها (راچمن و همکاران، ۲۰۰۰، فهم و همکاران، ۲۰۰۸؛ کووسکی و رکتور، ۲۰۰۸، گکیکا، ۲۰۱۱ لاپوسا و رکتور، ۲۰۱۱؛ مک اوئی و کینگسپ، ۲۰۰۶)؛ پرسشنامه پردازش پس از رویداد در این مطالعه نیز، همسانی درونی بالا نشان داد.

به‌طور خلاصه، مطالعه حاضر نشان داد که سؤال‌های نسخه فارسی پرسشنامه پس از رویداد با یکدیگر همبستگی معنادار داشته و همسانی درونی سؤال‌های قابل قبول است به‌جز سؤال ۵ و ۹ که علیرغم همبستگی معنادار با یکدیگر با سایر سؤال‌ها نداشتند. همبستگی نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد با نمره‌های چهار پرسشنامه اضطراب اجتماعی که

ویژگی‌های روان‌سنجی فرم فارسی آن‌ها قبلاً تأیید شده بود، قابل قبول و معنادار بود. از طرفی، نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد، اضطراب صفت و نمره پرسشنامه‌های اضطراب اجتماعی که به‌عنوان سازه‌های همگرا استفاده شدند، در افراد با دیدگاه تصویر خود بیرونی نسبت به افراد با دیدگاه تصویر خود درونی بالاتر بود. پایایی باز آزمایشی یک‌ماهه نیز معنادار بود. تفاوت نمره پرسشنامه پردازش پس از رویداد در جمعیت بالینی و غیر بالینی نیز معنادار بود. همچنین تحلیل تأییدی، ساختار تک عاملی را همانند پژوهش‌های پیشین تأیید کرد.

در نهایت می‌توان گفت پرسشنامه پردازش پس از رویداد از روایی و پایایی قابل قبولی در جمعیت دانشجویی نمونه حاضر برخوردار است می‌توان از آن به‌عنوان ابزاری معتبر برای سنجش میزان پردازش پس از رویداد استفاده کرد. ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، منحصر بودن آن به دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی تهران و استفاده از نمونه‌گیری در دسترس است که تعمیم‌پذیری نتایج را به جمعیت‌های دیگر را محدود می‌کند؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده این امر مورد توجه قرار گرفته و ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه با استفاده از شیوه نمونه‌گیری تصادفی و با خصوصیات جمعیت شناختی متفاوت بررسی شود. علاوه بر این، برای انجام مطالعه بیشتر بر روی نظریه‌های مربوط به اضطراب اجتماعی از طریق بررسی ارتباط پردازش پس از رویداد با سایر سازه‌های مربوط به اضطراب اجتماعی مانند نشانه‌های تشخیصی اختلال، پردازش انتظاری، کانون توجه، دیدگاه تصویر خود و .... با استفاده از پرسشنامه پردازش پس از رویداد پیشنهاد می‌شود.

منابع

- بساک نژاد، س.، معینی، ن؛ و مهرابی زاده هنرمند، م. (۱۳۸۹). رابطه پردازش پس از رویداد و اجتناب شناختی با اضطراب اجتماعی دانشجویان. *علوم رفتاری*، ۴ (۴)، ۳۳۵-۳۴۰.
- بلندنظر، ک. (۱۳۸۰). *هنجاریابی پرسشنامه هراس و اضطراب اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ‌نشده، رشته روانشناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- عطری فرد، م. (۱۳۹۱). *مقایسه اثربخشی سه الگوی درمان شناختی رفتاری مبتنی بر "مواجهه با خود"، "مواجهه با موقعیت" و "مواجهه با خود-موقعیت" در درمان اختلال هراس اجتماعی*. پایان‌نامه برای دریافت دکتری روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- عطری فرد، م.، رسول‌زاده طباطبایی، ک.، شعیری، م.، آزاد فلاح، پ.، جان بزرگی، م.، اصغری مقدم، م. ح؛ و مهدی چور چهارده، س. (۱۳۹۱). *وارسی ویژگی‌های مبتنی بر روان‌سنجی مقیاس اضطراب اجتماعی لیوویتز*. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۱ (۴۲)، ۱۷۴-۱۹۵.

- Abbott, M. J., & Rapee, R. M. (2004). Post-event rumination and negative self-appraisal in social phobia before and after treatment. *Journal of Abnormal Psychology*, 111, 136° 144.
- Baker, S.L., Heinrichs, N., Kim, H.J., Hofmann, S.G. (2002). The Liebowitz Social Anxiety Scale as a self °report instrument: a preliminary psychometric analysis. *Behavior Research & Therapy*, 40, 701-715.
- Barenès, J., Cote, J., Cudeck, R. and Malthouse, E. (2001). Checking assumptions of Normality before conducting factor analyses. *Journal of consumer psychology*, 10(1, 2), pp. 79-81.
- Bentler, P.M., & Chou, C.P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods & Research*. 16, 78-117.
- Becker, E. S., Roth, W. T., Andrich, M., & Margraf, J. (1999). Explicit memory in anxiety disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 108, 153° 163.
- Beidel, D. C., Turner, S. M., Stanley, M. A., & Dancu, C. V. (1989). The Social Phobia and Anxiety Inventory: Concurrent and external validity. *Behavior Therapy*, 20(3): 417-427.

- Csek, D., Sánchez, A. & Timpano, K.R. (2016), Social anxiety-linked attentional bias to threat is indirectly related to post event processing via subjective emotional reactivity to social stress, *Behavior Therapy*, in press.
- Chen, J., Rapee, R.M., & Abbott, M.J. (2013). Mediators of the relationship between social anxiety and post-event rumination. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 1-8.
- Clark, D. M., & Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. In R. G. Heimberg, & M. R. Liebowitz (Eds.), *Social phobia: Diagnosis, assessment and treatment* (pp. 69-93). New York: Guildford Press.
- Coles, M. E., Turk, C. L., Heimberg, R. G., & Fresco, D. M. (2001). Effects of varying levels of anxiety within social situations: Relationship to memory perspective and attributions in social phobia. *Behaviour Research and Therapy*, 39, 651-665.
- Cuming, s., Rapee, R.M., Kemp, N., Abott, M.J., Peters, L., & Gaston, J. (2009). A self-report measure of subtle avoidance and safety behaviors relevant to social anxiety: Development and psychometric properties, *Journal of anxiety disorders*, 23, 879-883.
- Diamantopoulos, A., Siguaw, J. & Siguaw, J.A. (2000). *Introducing lisrel: A guide for the uninitiated*. Sage publications.
- Edwards, S. L., Rapee, R. M., & Franklin, J. (2003). Postevent rumination and recall bias for a social performance event in high and low socially anxious individuals. *Cognitive Therapy and Research*, 27, 603-617.
- Fehm, L., Schneider, G., & Hoyer, J. (2007). Is post-event processing specific for social anxiety? *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 38(1), 11-22.
- Fehm, L., Hoyer, J., Schneider, G., Lindemann, C., & Klusmann, U. (2008). Assessing post-event processing after social situations: a measure based on the cognitive model for social phobia. *Anxiety, Stress, and Coping*, 21, 129-142.
- Fresco, D.M., Coles, M.E., Heimberg, R.G., Liebowitz, M. R., Hami, S., Stein, M.B., & Goetz, D. (2001). The liebowitz social anxiety scale: a comparison of psychological properties of self-report and clinician administered formats. *Psychological Medicine*, 31, 1025-1035.
- Gaydukevych D, Kocovski NL. (2012). Effect of self-focused attention on post-event processing in social anxiety. *Behaviour research and therapy* 50(1):47-55.
- Gkika, S. (2011). *The Role of Metacognition in Social Anxiety*. Unpublished doctoral dissertation, university of Manchester, UK.
- Hackmann, A., Surawy, C., & Clark, D. M. (1998). Seeing yourself through others eyes: A study of spontaneously occurring images in social phobia. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 26, 3-12.

- Holzman, J. B., & Valentiner, D. P. (2016). Self-focused attention affects subsequent processing of positive (but not negative) performance appraisals. *J Behav Ther Exp Psychiatry*, 50, 295-302.
- Hosey, R.P. (2012). *Metacognitive processes in Social Anxiety: A Path Analysis*. Unpublished doctoral dissertation, university of Manchester, University of Louisville, US.
- Joreskog, K. G. (1970), A General method for estimating a linear structural equation system. *ETS Research Bulletin Series*, 1° 41
- Kashdan, T. B., & Roberts, J. E. (2007). Social anxiety, depressive symptoms, and post-event rumination: affective consequences and social contextual influences. *J Anxiety Disord*, 21(3), 284-301
- Mattick, R. P. & Clarke, J. C. (1998). Development and validation of measures of social phobia scrutiny fear and social interaction anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 36, 455° 470.
- Kocovski, N.L., & Rector, N.A. (2008). Post-event processing in social anxiety disorder: Idiosyncratic priming during the course of CBT. *Cognitive Therapy and Research*, 32, 23-36.
- Laposa, J.M, Rector, N.A. (2011). A prospective examination of predictors of post-event processing following videotaped exposures in group cognitive behavioural therapy for individuals with social phobia. *Journal of Anxiety Disorders* 25(4):568-73.
- Lundh, L., & Sperling, M. (2002). Social anxiety and the post-event processing of socially distressing events. *Cognitive Behavioral Therapy*, 31(3), 129° 134.
- Mattick, R. P., & Clarke, J. C. (1998). Development and validation of measures of social phobia scrutiny fear and social interaction anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 36(4), 455-470.
- McEvoy, P. M., & Kingsep, P. (2006). The post-event processing questionnaire in a clinical sample with social phobia. *Behaviour Research and Therapy*, 44(11), 1689-1697.
- Mellings, T. M. B., & Alden, L. E. (2000). Cognitive processes in social anxiety: The effects of self-focus, rumination and anticipatory processing. *Behaviour Research and Therapy*, 38, 243° 257.
- O'Connor, B.P. (2002). The Search for Dimensional Structure Differences Between Normality and Abnormality: A Statistical Review of Published Data on Personality and Psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(4), 962-982.
- Osman, A., Gutierrez, P. M., Barrios, F. X., Kopper, B. A., & Chiros, C. E. (1998). The Social Phobia and Social Interaction Anxiety Scales: Evaluation of psychometric properties. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 20, 249° 264.

- Rachman, S., Grueter-Andrew, J., & Shafran, R. (2000). Post-event processing in social anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 38, 611-617.
- Rapee, R. M., & Heimberg, R. G. (1997). A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia. *Behaviour Research and Therapy*, 35, 741-756.
- Rapee, R. M., Gaston, J. E., & Abbott, M. J. (2009). Testing the efficacy of theoretically derived improvements in the treatment of social phobia. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77, 317-327.
- Reinartz, W., Haenlein, M. & Henseler, J. (2009). An empirical of the efficacy of covariance-based and variance-based SEM. *International Journal of Research in Marketing*. 26, 332-334.
- Spurr, J. M., & Stopa, L. (2003). The observer perspective: Effects on social anxiety and performance. *Behaviour Research and Therapy*, 41 (9), 1009-1028.
- Confirmatory Factor Analysis - Statistics Solutions. (2013). Statistics Solutions. Retrieved 3 June 2016, from <http://www.statisticssolutions.com/confirmatory-factor-analysis/>
- Turner, S. M., Stanley, M. A., Beidel, D. C., & Bond, L. (1989). The Social Phobia and Anxiety Inventory: Construct validity. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 11 (3): 221-234.
- Turk, C.L. (2002). Assessment of social phobia. In D.H, Barlow (Ed.). *Cognitive behavioral group therapy for social phobia*. New York: Guilford press.
- Watson, D. (2005). Rethinking the mood and anxiety disorders: a quantitative hierarchical for DSM-V. *Journal of Abnormal Psychology*. 114(4):522-36.
- Watson, D., & Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33, 448-457.
- Wells, A., & Papageorgiou, C. (1998). Social phobia: Effects of external attention on anxiety, negative beliefs, and perspective taking. *Behavior Therapy*, 29(3), 357-370.